

הערות בענין בדיקת חמץ - שיעור 305

- I. **חומרא נפלא - נראה להחמיר ליקח נר של שעה לבדיקת חמץ** שאין הפתילה כי אם מחוט א' אך מ"מ שיהיה עבה שיאיר היטב ואם עשוי הנר מכמה חוטין חשוב אבוקה ופסול לבדיקת חמץ (נטעי גבריאל חנוכה דף ע"ז בשם החתם סופר) וכ"כ הש"ך (י"ד י"ב) לגבי שחיטה בלילה בנר שיש לו ב' פתילות דהוי אבוקה וכ"כ בכרתי ופלתי ויש מחלקין בין אם הפתילות חלוקות או הפתילות ביחד וכ"כ המ"ב (ל"ח - סק"ח) לענין הכדלה דרק אם מפריד ביניהם שעה חשיב אבוקה אמנם אפילו כמה חוטין שזורים זה בזה נקרא נר ופוק חזי מאי עמא דבר שכולם בודקין את החמץ בנר שעה שעשוי מכמה חוטין
- II. **אם צריך לכבות האלקטרי בשעת הבדיקה - עיין במועדים וזמנים** (הגדה בדיקת חמץ אות ה) דכשהחזר מואר באלקטרי כעין יום ואין יתרון לאור הנר בהרבה מקומות אולי לא מהני בהו ולכן האלקטרי עושה החזר כאור היום ושרגא בטיהרא דלא מהני ואין לומר כדעת האחרונים שאור האלקטרי גופא מהני לבדיקה ודינה כאכסדרה דהתם מיירי במקום פרוץ דוקא ונגד השמש ממש והעולם לא נהגו לכבות אולי משום דהאלקטרי חשיב נר כללי להחזר ונר בדיקה חשיב נר פרטי לחזרין וסדקים ולמעשה כל אחד כמנהגו נוהג ועיין בארחות רבינו (פסח אות ו) שהגר"י קניבסקי לא כיבו את החשמל בחזר (פסקי תשובות תל"ז - ז) וכ"כ הגרשז"א (פסקי תורה דף תנ"ה) וכ"כ השבות יצחק בשם רב אלישיב והאג"מ והחזו"א
- III. **אם הטלפון מצלצל בשעת בדיקת חמץ אחרי הברכה ובאמצע הבדיקה מותר להרים השפופרת ולומר אני באמצע הבדיקה כי אולי זה דבר דחוף** (מבקשי תורה דף תנ"ה בשם הגרש"ז אויערבך)
- IV. **למה אומרים בלשון תרגום כל חמירא - עיין בדרכי משה** (תל"ד - ז) שתיקנוהו בכבל משום שעמי הארץ צריך להבין שהוא מתורת הפקר והא"ר כתב משום שהלחם הוא חיות האדם ואין ראוי לזלזל בכבוד הצריך לו
- V. **להניח פתיתי חמץ בליל י"ג למי שיוצא לדרך קודם ליל י"ד** עיין בשו"ת מנחת יצחק (ח - ל"ה) דאינו צריך משום דאין חשש ברכה לבטלה דאינו מברך בליל י"ג ועוד חשש שמא יאבדו ועוד הט"ז כתב בשם תמים דעים דמנהג נשים הוא אפילו בליל י"ד אבל השו"ת קנין תורה (ז - פ"ג) כתב דאין מוכח שמקיים התקנה בלא פתיתים דאולי מחפש אחר מחט שנאבדה ודעה ראשונה עיקר (ד"ט)
- VI. **כתב בספר מחנה ישראל** (מהפן חיים פרק י) דאף שאין עוברים על פירורים בבל יראה צריך בדיקה שמא יבוא לאכלם מ"מ בפירורים דקים שאין בהם ממש כמו בחריצי הרצפה והכתלים דנמאסו ואין בהם חשש שמא יבוא לאכלם אין צריך בדיקה (סידור פסח כהלכתה י"ג - הערה 39) וכ"ש חמץ המונח במקום שאינו יכול להכניס ידו דלא יאכלנו ובביטול סגי ולכן לבדוק אחר דברים שאין צריך בדיקה הוא רק מעשה של spring cleaning וצ"ע"ג אם צריך לטרוח עצמינו שהוא חומרא שאתא לידי קולא שהוא ביטול מצות עשה של ושמחת בחגך וכן פסק רב פנחס שיינבערג
- VII. **בדיקת הכיסים אם צריך לאור הנר** עיין ברמ"א (תל"ג - ה) דחייב אדם למשמש בבגדיו ע"ש וה"נ הכא (מהרי"ו) ועיין בא"א מבוטשאטש (תל"ד - ה) דכיון שנקל להפכם וידוע שלא נשאר בהם כלום הוה ליה כאכסדרה שנבדקת לאור החמה ועוד כיון שאין שייך להכניס שם נר דינו כאמצע של חצר שאין בסגנון בדיקה בנר כלל וסגי באור היום וכ"כ החק יעקב (תל"ג - י"ה) ולכן אולי בקארס וכדומה המנהג לנקותו לאור היום בוועקעמקלינער (vacuum) כי קשה לבודקו ע"י נר ופשוט דגם תחת המטה אין בודקין בנר של שעה וע"ע בהגדה מועדים וזמנים (בדיקת חמץ אות ה)
- VIII. **בדיקת הספרים לפסח** עיין בחזו"א (קט"ז - י"ח) דאף שאמרו פירורים לא חשיבי

זה דוקא לענין שאין צריך לבטלם מ"מ אין חילוק בין פירורים לגלוסקא יפה בחשש שמא יבוא לאכלו והלכך חייבין לבדוק את הספרים כ"כ במעשה רב (קט"ד) ועיין בשו"ת שבט הלוי (ב - קל"ו) שא"צ לבדוק לאור הנר רק ינערו היטב ובחזון עבדיה (צהגה הערה ד) כתב דסמכנין על הביטול ואין בודקין הספרים מפירורי חמץ וכ"כ השו"ת אור לציון (ב - ל"ז) ע"ש וכן דעת רב משה פיינשטיין ומ"מ הרוצה ללמוד בעת האוכל יניח את הספר רחוק מהשלחן על סטנדר וכדומה (פסקי תשובות תל"א - ז)

IX. בדיקת חמץ בבית מלאכה עיין בשערים מצויינים בהלכה (קי"א - סק"ה) דאם הם רחוקים מכיתו נראה דיותר טוב לבדוק קודם דאתו משם ביום י"ג בלא ברכה כיון שהוא יבדוק את ביתו בליל י"ד וביום י"ד אפשר שישכח או שלא יכנס (ע"ש)

X. בדיקה במקומות שמוכרים לעכו"ם עיין במ"ב (תל"ו - סקל"ז) שדעת המקור חיים וח"א שצריך לבדקן והבנין עולם וחת"ס וא"א מקילים וכן המנהג וטעם הדבר דכמו שאין חיוב בדיקה להחמץ שמשייר לצורך מחר לאכילתו ה"נ משייר אותם למחר למכירה

XI. יש אומרים שיש עצה שימכור ביתו עם כל תכולתו לנכרי ובכך נפטר מבדיקת חמץ עיין במנחת חינוך (מ"ה ט) שהביא מחלוקת ראשונים אם תשביתו הוא בשב ואל תעשה כמו שחיטה או שהוא מצוה בקום ועשה כמו ציצית (פסחים ז:) לרש"י בשב ואל תעשה ולתוספות בקום ועשה ומשמע מהרמ"א (מ"ה - ג) הוא רק בשב ואל תעשה (ישרוף הכלי סגי) מ"מ יש להם לשייר לפחות חדר אחד בביתם שלא ימכרו לנכרי ויקיימו שם מצות בדיקת חמץ בליל י"ד או אם אין שם בליל י"ד יבדקו בליל הקודם לאור הנר בלא ברכה ורשאי לשרוף בלילה מיד

XII. בנים נשואים הנוסעים להריהם או אכסנאי עיין במהרש"ם (ג - ה"א) שנתן עצה שיבקש מבעה"ב שישכור לו את החדר שמתאכסן בקנין וכן יתן לו במתנה מאכלי חמץ ויתחייב בבדיקה (תשובות והנהגות ז - רי"ב) ויש חולקין (שו"ת שבט הלוי ז - מ"ד) ולכן אל יברך בעצמו אלא ישמע מבעה"ב אמנם אורחים בבית מלון שהשכיר חדר לפני ליל י"ד חל חיוב על האורח לבדוק את חדרו בליל י"ד ובברכה כדין שוכר (תל"ז - ב) אמנם חולה בבית חולים יבדוק בלא ברכה (תורת היולדת מ"ג - ב)

XIII. אם יין שרף דינו כחמץ גמור

עיין בשע"ת (מ"ז - ז) שהביא דעת החכם צבי שיי"ש הנעשה ממאלץ אסור מן התורה דאף שנשתנה טעם המאלץ מ"מ כיון שעיקרו של המאלץ לעשות היי"ש הו"ל כפירות חמוצים שנאכלין ע"י בישול במים ועוד הביא דעת המתירים דכיון במהלך היצור נפסל מאכילת כלב ואף שאח"כ חוזר ומשביח שוב א"א לו להיאסר וע"ע במנחת יצחק (ז - כ"ז) ויש סוברים שהוא זיעה בעלמא ויש סוברים שהוא חמץ נוקשה ואיסורו רק מדרבנן ולכן מותר למוכרו בשטר הרשאה וע"ע בשערים מצויינים בהלכה (קי"ז - ז)

XIV. לקנות חמץ לפני הפסח ולמוכרו במכירת חמץ שיהיה לו מוכן מיד לאחר הפסח

(א) עיין בשו"ת שבט הלוי (ד - מ"ט) דאינו נכון או משום טעמו של האליה רבה דלא התירו מכירת הערמה אלא במקום הפסד וכשאי אפשר להוציאו מרשותו או משום טעמו דהג"ר משולם איגרא דליכא ביטול המועיל דרוצה בקיומו של חמץ ובנידון דידן רוצה בחמץ מסוים אמנם אפשר דבעל החנות מזון מותר לו מעיקר הדין לקנות חמץ לפני פסח שכוונתו למכור החמץ ע"מ להרויח ואם ירצה הנכרי לקנות ממנו כל החמץ ודאי שיסכים לכך ואינו בגדר רוצה בקיומו אמנם מגונה הדבר ואין לעשות כן אלא בשעת הדחק (פסקי תשובות ת"ז - ז) משא"כ לבעל הבית יחידי שלוקח חמץ קודם הפסח מגלה בזה דעתו שרוצה בקיומו

(ב) השדי חמד (ח"מ ט - כ) מביא מכמה פוסקים המקילים בזה דלא מצינו איסור רוצה בקיומו אלא כשרוצה להשתכר והרויח ע"י זה וגם המכירה הוא מכירה גמורה אף בלא ביטול (חת"ם קי"ט)